

ORAVAN MATTI (42)

Matti takoo punaisena hehkuvaa rautaa. Ilmeettömät kasvot ovat savusta ja noesta mustat, kuten koko mies. Alasin tärähtää, kun Matti iskee, kääntelee raskailla hoitimillaan muotoaan saavaa terää, sohi hiillokseen lisää liekkiä.

Miehen kasvoissa ei mikään värähdä, mutta mielessä sitäkin enemmän. Huolet tekevät elämästä nyt vaikeaa. Kun maat on häneltä näin rosvoitu, eikä huomista ole varmaa tietoa. Tulivat miehissä yhtenä päivänä ja sanoivat, että se on Matti nyt niin. Että tästä etiäpäin tämä paja saa toisen isännän. Ja maat sitä myöten.

Koko ikänsä hän oli näissä maisemissa ollut. Raivo antaa Matin iskuille lisää voimaa. Kipinät sinkoilevat ja jokunen uhkaa sytyttää pielustalla olevat säkit tuleen. Matti potkii ne sammuksiin ja hetken mieleen välähtää polttaa koko roska.

Terä alkaa saada muotoa. Taas Matti ihastelee kesyttämäänsä rautaa. Upottaa sen vesiastiaan, josta nousee vaaleaa höyryä pajan täytteeksi. Hän se osaa. Terä hieman kuin kimmeltää valossa, joka siilautuu pienestä raosta sisään. Matti pitelee ja kohottelee rautaa paksujen kintaittensa välissä. Tätä eivät muut tee kuten minä, hän miettii, ja jokin uhma tai kurkkuun kuristunut kiukku nostavat mieleen halun ryhtyä toimeen.

Pienten kopperoitten ikkunoista kylän väki kohta seuraa, miten mustanpuhuva hahmo askeltaa päättäväisesti pitkin raittia. Kädessään pitelee raskasta vasaraa ja toisessa joitain raudankappaleita. Pysähty petäjän eteen ja iskee muutamilla vahvoilla iskuilla kappaleet syväälle puuhun. Oravan Mattihan se siinä. Mitähän on mielessä kun tuolla tavoin? ■

Pekka Vartiainen

Kymijoen varrella sijaitsevan Oravalan kylän ja sen mailla kohoavan kartanon historia ulottuu kauaksi menneisyyteen tarinoiden ja legendojen alkulähteille.

Kartanorakennus pystytettiin 1600-luvun lopulla ja kohta sen hallinnasta vastasivat komealta kalskahtavat upseerinimet Löschern von Hertzfelt, Cedersparre, Marcks von Württemberg, von Brandenburg ja Sprengtport. Maan ja rakennuksen sijainti Ruotsin ja Venäjän rajalla teki siitä strategisesti tärkeän kohteen. Kartano siirtyi sen nykyisen suvun hallintaan 1868. Sisällissodan aikana 1918 kartanon mailla käytiin taisteluita, joiden seurauksena päärakennus ja kuusi muuta rakennusta paloivat. Mutta ennen kartanon perustamista tilaa hallitsi tarinan mukaan Oravan-Matti. Tästä on todisteena Ruotsin kuninkaan laatima maanomistuskirja 1300-luvulta, missä tämän vastapuolta edustaneita talonpoikia määrätään palauttamaan tila takaisin sen omistajalle, Mattisse af Orawalle.

Oravan-Matti oli ammatiltaan seppä. Kartanon pihalta löytyy vieläkin kivi, jonka väitetään olleen pajan tulisija, ahjo. Kiveen ovat uurtuneet hohtimen jäljet. Oma arvoituksensa on se, miten kylän pääväylällä kasvavan vanhan petäjän kylkeen isketty rautakiinnike ja puun sisältä löytyvä rautakappale liittyvät paikan ”rautaiseen” historiaan. Kylän kanta-asukkaana nimeen voi törmätä edelleen, kun Valkealan kirjaston kirjastoauto Oravan Matti pyyhältää paikalle.

<https://urly.fi/1DbS>

Anu Nuutinen

Matti hammers at a piece of iron glowing red. His expressionless face is black with smoke and soot, as is the whole man. The anvil shakes with Matti's strikes; he turns the blade being worked with his heavy tongs, pokes the embers for more flame.

The man's face is perfectly still, but his mind is all astir. His life is now hampered by big worries. Since he has been robbed of his lands in this way, there is no certainty of tomorrow. The gang of them came one day and said, this is how things are now, Matti. That from here on in, this smithy shall have another master. And the lands along with it.

He had spent his entire life in these parts. His rage gives Matti's strikes extra strength. The sparks fly, and some of them almost set fire to some sacks cast on one side. Matti kicks the fire out, and for a moment the idea of burning down the lot flashes through his mind.

The blade is starting to take shape. Once again, Matti wonders at the iron he has tamed. He plunges it in a vat of water, releasing white steam to fill the smithy. He knows his job. The blade seems to glint in the light sifting in from a small crack. Matti holds and lifts the iron between his thick gauntlets. I am the only man doing this job, he thinks, and some defiance or fury knotted up in his throat puts him in the mind to do something.

In a moment, the village folk watch through the windows of their little cabins how a blackened figure passes along the road in determined strides. In one hand he has a heavy hammer and in the other some pieces of iron. He stops by a pine tree, and a few powerful strikes send the pieces deep into the tree. It's Oravan Matti. Wonder what is on his mind to make him do such a thing? ■

Transl. Annira Silver

The history of the village of Oravala and its manor house, on the banks of the Kymijoki river, stretches way back into the past, to the sources of stories and legends. The manor house was erected at the end of the 1600s, and soon it was occupied by the grand-sounding officer names of Löschern von Hertzfelt, Cedersparre, Marcks von Württemberg, von Brandenburg and Sprengtport. The position of the land and building on the border between Sweden and Russia afforded it a strategic importance.

The manor came to the ownership of its present family in 1868. During the Civil War in 1918, skirmishes took place on its lands resulting in the main house and six other buildings being destroyed by fire.

But the legend has it that before the manor was established, the estate was owned by Matti of Orava. The proof is in a land ownership record commissioned by the king of Sweden from the 1300s, where landed peasants representing his opposing party are ordered to return the estate to its rightful owner, Mattisse of Orawa.

Oravan Matti was a blacksmith by trade. A stone still sits on the manor house yard, said to have been the smithy fireplace, the furnace. The stone has grooves on it worn by the tongs. The connection to the 'iron' history of the site of an iron fastening hammered into the trunk of an ancient pine and a piece of iron inside the trunk is itself a mystery.

One may still bump into the name of the original inhabitant of the village when Oravan Matti, the Valkeala library van, sweeps in.